

פבלו פיקאסו ואנרי מאטיס

מאנגלית: שלי חן

"פאבלו פיקאסו" ו"אנרי מאטיס" פורסמו בשנת 1912 בכתב העת האמריקאי של אלפרד שטיגליץ. מהדורה זו של המגזין הציגה את הטקסטים הללו, לצד רפרודוקציות של יצירות של האמנים, כדוגמה ל"רוח פוסט־אימפרסיוניסטית". מבקריה של שטיין טענו שכתביה נטולת פשר, באחת הביקורות נאמר כי כתיבתה של שטיין היא ברובה "בלתי ניתנת לקריאה", ואין לה כל ערך אינטלקטואלי, וכן שהיא לא נועדה "למוח נורמלי" ואינה שווה את הזמן הדרוש לקריאה בה. מיכאל גולד במאמרו "גרטרוד שטיין: אידיוט ספרותי" טען שיצירותיה עושות רושם כאילו הן נכתבו בחדר הרגעה מרופד בבית משוגעים.

בהחלט ניתן לחשוב כך ממבט ראשון. עם זאת, יש לזכור ששטיין הייתה אישה משכילה, שבילתה את ימיה במחיצת כמה מהמוחות היצירתיים והמושחזים בתרבות של המאה העשרים (למשל ג'יימס ג'ויס, ארנסט המינגווי) ופעלה בזירה שוקקת של השפעות גומלין. על ידי כך שהקיפה את עצמה בתרבות אוונגרדית ובפרספקטיבות חדשניות יצרה שטיין מעבדה של חשיבה מושגית ואינטלקטואלית שהשפיעה רבות על כתיבתה. אין זה מפתיע שהטכניקה שלה דורשת מהקורא בסיס של הבנה אמנותית ומדעית. אחת ההנחות היא שלרקע שלה בפסיכולוגיה כסטודנטית של הפסיכולוג המשפיע ויליאם ג'יימס (אבי הפונקציונליזם, שעליו גם נאמר שהיה דמות מרכזית בחייה) במכללת רדקליף ולשנים שבהן למדה על מרכזי השפה במוח, היה תפקיד חשוב באופן שבו היא עיצבה את כתיבתה.

על פי ההגות של ג'יימס, החזרתיות על רעיונות זהים נתפסת בכל פעם מחדש במערכות יחסים שונות. החזרה על מילים ומושגים יכולה לשנות את ההשלכות שלהם, בדיוק כפי שהאקט הפיזי של חזרה על מילה בקול רם יכול לשנות את משמעותה. שטיין הסבירה שהיא משתמשת באסטרטגיית החזרה הזאת כדי להטעין משמעות עמוקה ורחבה יותר. על פי הפסיכולוגיה הג'יימסית, ככל שהרעיון, המילה או המושג מופיעים לעתים קרובות יותר, כך מתרחבת המשמעות שלהם. בדרך זו, הרפטיביביות היא כמו גלים או תנועת לישה של נושא. רעיון אחר של ג'יימס שניתן למצוא אצל שטיין, מדגיש כי התודעה היא המדד הטוב ביותר לאפיון ללא קשר לזמן או לאירוע. בדרך זו, באמצעות המושגים שלו על "זרם התודעה", "האופיולוגיה" ו"הווה מתמשך", הפסיכולוגיה של ג'יימס משמשת מפתח לפיענוח סגנון הכתיבה של שטיין.

שטיין הסבירה את כתיבתה כניסיון ללכוד חוויה, תחושה של תנועה, פעולה שיוצרת חיים במילים. מדובר במשחקיות שחוקי הדקדוק המסורתיים אינם צריכים ואינם אמורים לחול עליה. מבקרי שטיין טענו שההשתמטות מסימני הפיסוק המסורתיים והשימוש

המופרז בפעלים הם המוניים; אך דומה כי סירובה לציית לחוקי הלשון הקוהרנטית דווקא הוא המשחרר אותה ליצור משמעות חדשה ולייצר שיטות מחשבה חדשות. היא השתמשה במילים כמו בתווים שניתן לשלב כדי ליצור מנגינות וסימפוניות מנטליות.

ש"ח

פבלו פיקסו

איש אחד שללא ספק היו לו עוקבים היה מישהו מקסים לחלוטין. מישהו שבוודאות היו לו עוקבים היה איש מקסים. אותו אחד שהיו לו עוקבים היה אדם לגמרי מקסים. מישהו שהיו לו עוקבים היה אחד שבוודאות היה מקסים כליל.

היו כאלה שהיו בהחלט בעקבותיו והיו בטוחים משום כך שאותו אדם שהם עוקבים אחריו הוא מישהו שעובד ועל כן הוא אחד שמישהו יוצא ממנו. אחדים שהיו אז ללא ספק במעקב היו בטוחים שהאדם שהם בעקבותיו הוא מישהו שמוציא מעצמו אז דבר כלשהו שהיה בדרך לבוא היה דבר כבד, דבר מוצק ודבר שלם.

אותו אחד שללא ספק היו לו עוקבים היה מישהו שעובד ומשום כך היה אחד שבהחלט משהו מגיע ממנו והיה אדם שכל קיומו כבר מזה זמן רב הוא של מישהו שדבר מה יוצא מתוכו.

משהו היה הולך ויוצא מתוכו, בוודאות הוא היה הולך ויוצא ממנו, ללא כל צל של ספק הוא היה דבר מה, הוא היה יוצא מתוכו כמובן והייתה לו משמעות, משמעות מקסימה, משמעות מוצקה, משמעות מתחבטת, משמעות צלולה.

מישהו שבוודאות היו לו עוקבים היה אחד שהיה מוציא מעצמו משהו שהוא דבר שיש לו משמעות והאיש היה אז עובד ללא כל צל של ספק.

האחד הזה היה עובד ואז דבר מה היה יוצא, משום כך היה משהו יוצא מהאיש. אותו אחד היה מישהו ותמיד היה דבר כלשהו יוצא מאותו איש ומאז ומתמיד היה דבר שיוצא מאותו אחד.

אותו אדם מעולם לא היה מישהו שאין משהו שיוצא מהאיש. אותו אדם היה מישהו שהיה דבר מהשיוצא מאותו אחד. אותו אחד היה מישהו שהיו לו עוקבים מזה זמן רב. אותו איש היה אחד שהיו לו עוקבים. אותו אדם היה מישהו שאחדים היו בעקבותיו. אותו אדם היה מישהו שעובד.

האיש הזה היה מישהו שעובד. אותו אחד היה אדם שיש משהו שנמצא בדרך החוצה ממנו. אותו אדם היה מישהו שקורה שדבר מה יוצא מתוכו. אותו אדם היה אחד שהעבודה קורית לו. אותו אחד היה מישהו שהיו לו עוקבים. האיש הזה היה אדם שעובד.

לאותו אחד היה תמיד משהו שיוצא מתוך האיש. האיש הזה היה עובד. האדם הזה היה עובד מאז ומתמיד. לאותו אדם היה תמיד דבר כלשהו שמגיע מתוך אותו איש שהיה דבר מוצק, דבר מקסים, דבר יפה, דבר מביך, דבר מטריד, דבר פשוט, דבר צלול, דבר

מסובך, דבר מעניין, דבר מטריד, דבר דוחה, דבר יפה מאוד. אותו אחד היה מישהו שללא ספק דבר מה יוצא ממנו. האחד הזה היה מישהו שהיו בעקבותיו. האחד הזה היה מישהו שהיה עובד.

אותו אדם היה מישהו שעובד ובוודאי שהיה אחד שצריך לעבוד על מנת להיות מישהו בעבודה. אותו איש היה מישהו שמהו היה יוצא ממנו. האיש יהיה מישהו שבמשך כל ימי חייו דבר מה יוצא ממנו. האיש הזה היה עובד ואז אותו אדם היה עובד ואותו אחד היה צריך להיות בעבודה, לא להיות מישהו שמהו בעל משמעות יוצא מתוכו, אבל היה צריך לעבוד על מנת להיות אחד שעובד.

האדם הזה היה בהחלט עובד ועבודה הייתה משהו שאותו איש היה בטוח שאותו אחד יעשה ואותו אדם היה עושה את הדבר הזה, זאת הייתה עבודה. האחד הזה היה מישהו שלא לחלוטין עובד. אותו איש אף פעם לא ממש עובד. אותו אחד בהחלט לא היה לגמרי עובד.

אותו אחד היה מישהו שתמיד יש דבר כלשהו שיוצא ממנו, משהו עם משמעות אמיתית לחלוטין. אותו אדם היה מישהו שהיו הולכים בעקבותיו. האיש הזה היה מישהו שהיה עובד. האחד הזה היה מישהו שהיה עובד והוא היה איש שזקוק לדבר הזה שצריך להיות בעבודה כדי להיות מישהו שיש לו איזושהי דרך להיות אדם שיש לו צורת עבודה כלשהי. אותו אחד היה איש שעובד. האיש הזה היה מישהו שדבר מה היה יוצא מתוכו, דבר שיש לו משמעות. אותו אחד היה מישהו שכל הזמן היה משהו יוצא ממנו ולא אותו דבר הדבר שיוצא מתוכו תמיד הייתה משמעות אמיתית. אותו אדם היה מישהו שהיה עובד. אותו אחד היה מישהו שכמעט תמיד עובד. האחד הזה לא היה אדם שלגמרי עובד. אותו איש היה אחד שלעולם לא לחלוטין עובד. האדם הזה לא היה מישהו שעובד כדי שאיזשהו דבר ייצא מתוכו. באמת יצא משהו עם משמעות מתוך אותו איש. הוא באמת תמיד היה דבר כלשהו יוצא מתוכו. האדם הזה היה עובד הוא אף פעם לא היה לחלוטין בעבודה. אחדים היו בעקבותיו. הם הלכו כל הזמן אחריו. היו כאלה שהיו בהחלט עוקבים. הוא היה אחד שעובד. הוא היה אחד שמהו היה יוצא מתוכו, דבר מהשיש לו משמעות. הוא מעולם לא היה לחלוטין עובד.

אנרי מאטיס

איש אחד היה בטוח למדי שבמשך חלק ניכר מהקיום שהאיש הזה חי הוא ניסה להיות בטוח שהוא טועה בעשייה של מה שהוא היה עושה, כשהוא שכנע את עצמו לחלוטין שהוא כבר לא יגיע להכרעה ודאית שהוא טעה למשך כל אותו זמן בעשייה של מה שהוא היה עושה הוא היה בטוח באמת שהוא מישהו דגול והוא ללא ספק היה אדם דגול. אין ספק שכל אחד יכול היה להיות בטוח בכך שאותו איש הוא מישהו דגול. אנשים אמרו עליו, שכאשר מישהו האמין בו הוא לא האמין באף אחד אחר מלבדו. ללא ספק היו כאלה שאמרו כך עליו.

הוא בכירור ביטא משהו בבהירות רבה. היו כאלה שאמרו שהוא לא ממש ביטא דבר מה. והיו כאלה שהיו בטוחים שהוא ביטא משהו בבהירות רבה וכמה מתוכם אמרו שהוא

היה דגול יותר אלמלא הוא היה איש שמבטא בבהירות את מה שהוא מבטא. אנשים אמרו שהוא אינו מבטא בבהירות את מה שהוא מבטא, וכמה מבין אלה אמרו שגדולתו של המאבק, שלא היה לו ביטוי מובהק, היא שהפכה אותו לאיש דגול לחלוטין. היו כאלה שאמרו עליו שהוא מבטא במידה עצומה מאבק כלשהו. אנשים אמרו עליו שהוא לא ממש מבטא משהו שנאבק.

הוא ללא ספק ביטא בבהירות משהו, קרוב לוודאי דבר מה שבאחד הימים כל אחד ישמע עליו. רבים מאוד הבינו בהחלט שהוא מבטא בבהירות את מה שהוא ביטא. הוא היה מישוהו דגול. עוד כל אחד יבין שהוא כזה. רבים מאוד עשו מעט מדי מכדי לדעת את זה עליו. אנשים שהשכילו להבין את זה, שהוא מישוהו דגול, שהוא בבירור ביטא משהו, הבינו אז בוודאות שהוא אינו מבטא במיוחד משהו שנמצא במאבק. הוא בהחלט ביטא משהו שנמצא במאבק. כל אחד יכול היה להיות בטוח שהוא מבטא משהו שנאבק. היו כאלה שהיו בטוחים שהוא ביטא במיוחד את הדבר הזה. אנשים היו בטוחים שהוא אינו מבטא במידה רבה את אותו דבר. כולם יכלו להבין בוודאות שהוא היה אדם דגול. כל אחד יכול היה להיות בטוח שהוא בבירור ביטא משהו.

אנשים בוודאות רצו להזדקק לעשות את מה שהוא היה עושה, שבבירור מבטא משהו. אין ספק שהם שאפו לרצות להיות אנשים דגולים. היו, כמה מתוכם, שרצו לא להזדקק לביטוי של משהו שנמצא במאבק. והוא בהחלט היה איש שאינו מבטא בהגזמה משהו שנאבק, הוא היה איש דגול, הוא ביטא משהו בבירור. היו אנשים שרצו לעשות את מה שהוא היה עושה שביטא משהו בבהירות. רבים עשו את מה שהוא עשה, לא לבטא במידה רבה משהו שנמצא במאבק. רבים מאוד שהיו רוצים לעשות את מה שהוא היה עושה לא היו רוצים לבטא דבר מה שנמצא במאבק.

רבים מאוד רצו לעשות מה שהוא עושה להיות איש שמבטא משהו בבהירות. הוא בהחלט היה איש דגול, לא היה אחד שלא היה בטוח בזה באמת, כל אחד יכול היה להיות בטוח בזה. היו רבים מאוד שרצו להיות אנשים שעושים מה שהוא עשה להיות איש שבבירור מבטא משהו משום כך רבים מאוד מתוכם לא רצו להיות אנשים שעושים את הדבר ההוא, שבבירור מבטא משהו, הם רצו להיות אנשים שמבטאים משהו שנמצא במאבק, משהו שהולך להיות משהו אחר וזה יהיה משהו שהולך להיות דבר שמישהו מתישהו יבטא בצורה ברורה על כן אז זאת תהיה התבטאות במידה רבה בצורה ברורה של משהו דבר אחר מהדבר ההוא, משום כך רבים מאוד לא רצו אז לעשות את מה שהאיש הזה עשה בבירור לבטא משהו וחלקם היו אנשים שרוצים לעשות את אותו הדבר ורצו להיות אנשים שבפירוש מבטאים משהו. אנשים שרצו להיות כאלה שעושים את מה שאותו האיש היה עושה רצו להיות אנשים שבבירור מבטאים משהו. חלק מאותם אנשים ביטאו פעם משהו בבירור, שהיה משהו מתוכם לא מעניין במיוחד מכל אחד אחר. חלקם היו לכל אורך חייהם אנשים שרוצים לבטא בבהירות משהו וחלקם ביטאו משהו בבירור. האיש הזה היה מישוהו שרבים ידעו מעט ורבים שמחו לפגוש אותו, רבים מאוד האזינו לו לעיתים, היו כמה שהאזינו לו לעיתים תכופות מאוד, והיו אנשים שהאזינו לו ומשום כך הוא דיבר וסיפר להם אז שבוודאות הוא היה איש שנאבק על כן הוא היה איש שמבקש להיות בטוח שהוא טעה בעשייה של מה שהוא עשה ואז הוא הבין בוודאות שהוא לעולם

לא יהיה בטוח שמה שהוא עושה הוא עושה לא נכון עבורו והוא היה בטוח שהוא יהיה מישהו שעושה את מה שהוא עושה והוא היה בטוח שעליו להיות אדם שעושה את מה שהוא עושה והוא היה בטוח שהוא תמיד יהיה מישהו שסובל על כן הוא היה בטוח בזה, שהוא יהיה תמיד מישהו שסובל, זה מה ששכנע אותו שהוא מבטא משהו שנמצא במאבק, בוודאות רבים מאוד היו בטוחים למדי שהוא מבטא במידה רבה דבר שנאבק. האיש הזה הכיר אנשים שהקשיבו לו והוא סיפר לעיתים תכופות על כך שהוא סובל ומי ששמע את זה לא היה קודר, זה לא היה משהו עצוב לאף אחד ששמע שוב ושוב, עבור חלק מהאנשים זה היה מעניין למדי, לשמוע על כך שוב ושוב, מקצתם התרגשו לשמוע על כך שוב ושוב, אנשים הכירו את אותו האיש והיו בטוחים שהאיש הזה הוא איש דגול והוא מישהו שבבירור מבטא משהו שאחרים שמעו אותו מספר שהוא אדם שחי הם שמעו את אותו איש מספר על כך שוב ושוב. אנשים שהכירו את אותו איש והיו בטוחים שאותו אדם הוא מישהו שבפירוש אומר משהו, שהוא איש דגול, לא הקשיבו לעיתים תכופות לאותו איש שסיפר שוב ושוב על כך שהוא מישהו שחי. אותם אנשים בוודאות היו בטוחים שהאיש הזה הוא איש דגול ומישהו שמבטא בבירור משהו ומבטא בעוצמה משהו שנאבק האזינו לאותו איש שמספר על כך שהוא חי שהוא מספר על כך שוב ושוב. רבים מאוד הכירו לבטח את האיש והיו בטוחים שאותו אדם הוא איש דגול ושהאיש הזה ביטא בבירור משהו לא הקשיבו לאיש מספר שהוא חי, לא הקשיבו לאותו אדם מספר את זה שוב ושוב.

האיש הזה היה בהחלט איש דגול, ואותו איש בהחלט ביטא משהו. אנשים היו בטוחים שהאיש הזה מבטא בבירור משהו שנמצא במאבק, היו בטוחים שאותו איש אינו מבטא בהגזמה משהו נאבק.

רבים מאוד לא הקשיבו שוב ושוב לאיש שסיפר על כך שהוא אדם שחי. מקצתם הקשיבו שוב ושוב לאותו איש שסיפר על אותו אדם שהוא מישהו שחי. היו כאלה שבהחלט רצו לעשות את מה שאותו אדם עשה שהיה לרצות להיות אנשים שבפירוש מבטאים משהו. חלקם לא התמידו ברצון להיות כאלה שעושים את מה שאותו איש עשה, להיות אנשים שמבטאים בבירור משהו. חלק מהאנשים התמידו ברצון לעשות במה שאותו האיש היה עושה שהוא להיות אנשים שבפירוש מבטאים משהו. אותו איש היה בוודאות אדם דגול. אין אחד שלא יכול היה להיות בטוח בזה. כל אחד ידע את זה בוודאות. אותו איש היה מישהו, שאנשים היו בטוחים למדי, שהוא איש שמבטא משהו שנמצא במאבק. האיש הזה היה מישהו שאנשים היו בטוחים למדי שהוא איש שאינו מבטא בעוצמה משהו שנאבק.